

ease

European Association
of Science Editors

**РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо використання ШІ
в науковій комунікації**

---

*Підготовлено у межах наукового проєкту № 24ДФ013-02
"Теоретичні засади гармонізації редакційних практик
українських наукових видань із міжнародними стандартами
для конкурентоспроможної інтеграції України
до європейського простору відкритої науки",
який виконується колективом учених
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(договір № 192/0192 від 01.08.24 за грантової підтримки НФДУ)*

Рекомендації щодо використання ШІ в науковій комунікації

Передумови: Останні розробки великих мовних моделей (LLM) і генеративного штучного інтелекту (GenAI) створюють нові виклики та можливості в науковій комунікації. Це привело до різноманітних політик журналів, видавців і грантодавців щодо використання інструментів ШІ. [Дослідження](#), включно з [опитуваннями](#), свідчать про те, що дослідники вже активно використовують ШІ для створення або редагування [рукописів і рецензій](#). Проте точність, ефективність і відтворюваність ШІ залишаються [невизначеними](#). Цей посібник спрямовано на заохочення відповідального та прозорого використання ШІ редакторами, авторами та рецензентами; містить посилання на приклади чинних політик і практик. Оскільки ШІ швидко розвиваються, ми будемо відстежувати та оновлювати ці рекомендації за мірою появи нової інформації. Будь ласка, зв'яжіться з нами та поділіться своїми думками, політиками та прикладами, які можуть допомогти покращити цей посібник.

Рекомендації для редакторів, журналів і видавців:

- **Створюйте, публікуйте та контролюйте дотримання своїх політик щодо ШІ.**
- **Збирайте та публікуйте декларації щодо використання ШІ журналом, авторами та рецензентами.**

Ми наполегливо рекомендуємо редакторам, журналам і видавцям розробляти політики, що пов'язані з використанням ШІ у своїй видавничій практиці, і публікувати ці політики на вебсайті журналу. Наприклад, політики для авторів мають бути перелічені в розділі "Інструкції для авторів" або "Правила подання", а політики для рецензентів – у "Правилах для рецензентів". Політики мають бути чітко доведені до відома авторів і рецензентів через електронну пошту та онлайн-систему подання рукописів. Вони також мають містити інформацію про можливість сторонами висловлювати занепокоєння щодо можливого порушення політики; про наслідки, які можуть настати у разі порушення; про можливі шляхи оскарження рішень журналу щодо цих політик. Крім того, політики мають бути доповнені навчальними ресурсами або покликаннями на інформацію про відповідальне використання ШІ (див. зокрема, "[Guidelines on the responsible use of generative AI in research](#)", що розроблені Європейським дослідницьким форумом). Редактори також мають розглянути можливість оголошення про введення або оновлення політик щодо ШІ через опубліковані редакційні статті.

Ми усвідомлюємо можливість виникнення дисциплінарних або операційних труднощів (зокрема, обмеження системи подання), які можуть вплинути на розробку та впровадження політик щодо ШІ. Однак можна створити чіткі форми перевірки та декларування для збирання інформації про

використання ШІ, будь-які потенційні конфлікти інтересів, що пов'язані з їх використанням (зокрема, розкриття інформації про те, чи був ШІ розроблений видавцем).

Ми наполегливо рекомендуємо декларувати всю інформацію щодо використання ШІ для конкретного рукопису у відповідних розділах, у спеціальному розділі-декларації про ШІ (див. приклад [тут](#)) або через використання [фактологічних міток публікації](#) (див. наші детальні рекомендації нижче). Нарешті, ми наполегливо рекомендуємо контролювати дотримання політики журналу щодо ШІ та надавати регулярні звіти про дотримання або будь-які порушення політики.

Рекомендації EASE стосовно тем, які мають бути охоплені політиками щодо ШІ в науковій комунікації, і методи декларування такого використання:

- **Авторство/внесок:** Ми наполегливо рекомендуємо не зазначати ШІ як співавторів публікацій. Редактори мають звернутися до матеріалів Всесвітньої асоціації медичних редакторів ([WAME](#)), Міжнародного комітету медичних редакторів ([ICMJE](#)) або Міжнародної асоціації наукових, технічних і медичних видавців ([STM](#)) для отримання рекомендацій з цього питання. Наприклад, ICMJE стверджує, що ШІ не можуть бути авторами: *"оскільки вони не можуть нести відповідальність за точність, цілісність та оригінальність роботи, а ці обов'язки є необхідними для авторства"*.

- **Цитування та огляд літератури:** Ми наполегливо рекомендуємо не використовувати вихідні дані ШІ як первинні джерела для підтвердження конкретних тверджень. Дослідження показують, що цитати та інформація, що надані ШІ, можуть бути [неточними](#) або вигаданими. Авторам і рецензентам слід нагадати, що вони завжди мають читати та перевіряти інформацію, яку цитують, оскільки саме вони несуть відповідальність за подану інформацію. Крім того, результати, надані ШІ, можуть не відтворюватися пізніше, тому редактори мають розглянути можливість вимагати від авторів фіксації часу створення вихідних даних (див. [приклад](#) репрезентації авторами відповіді ChatGPT на конкретну тему).
- **Збирання, обробка, аналіз та інтерпретація даних:** Ми наполегливо рекомендуємо декларувати будь-яке використання ШІ для збирання, обробки, аналізу або інтерпретації даних у розділі рукопису "Методи" або в розділі-декларації про ШІ (див. [приклад тут](#)). Ці заяви бажано супроводжувати відповідними показниками надійності, а також кроками для забезпечення відтворюваності.
- **Генерація даних або коду:** Ми наполегливо рекомендуємо декларувати будь-яке використання ШІ для генерації даних або коду в розділі рукопису "Методи", а також у розділах-деклараціях про дані та код, які мають деякі журнали, або в розділі-декларації про ШІ (див. [приклад тут](#)). Редактори мають знати, що згенеровані дані або код можуть бути чудовим ресурсом для навчальних цілей, однак також можуть бути використані для створення підроблених даних для перевірки [гіпотез або інших аналізів](#).

Крім того, може бути важко відрізнити автора (-ів), які генерують код (його частину) або дані за допомогою штучного інтелекту, а потім самостійно редагують результат штучного інтелекту, або ж створюють код чи здійснюють збирання даних самостійно, а далі використовують штучний інтелект для редагування.

- **Візуалізація – створення таблиць, рисунків, зображень, відео чи інших результатів:** Ми наполегливо рекомендуємо декларувати будь-яке використання ШІ для візуалізації в розділі рукопису "Методи", а також у підписах або коментарях до цих результатів. Візуалізації, що створені за допомогою ШІ, можуть потребувати додаткових перевірок для гарантування їх достовірності, а також вимагати кроків для забезпечення їх відтворюваності. Редактори мають розглянути приклад політики, що [забороняє](#) використання ШІ для цих цілей, і приклад відкликання статті через ["безглузде"](#) зображення.
- **Написання, мова та редагування стилю:** Ми наполегливо рекомендуємо вказати, чи мають автори декларувати використання ШІ для написання, мовного або стильового редагування, і як саме. Редактори можуть розглянути можливість рекомендувати авторам декларувати таке використання в розділі "Подяки" або в розділі-декларації про ШІ (див. приклад [тут](#)). Альтернативно редактори можуть зазначити, що таке використання, подібно до використання програм для перевірки орфографії, не потрібно декларувати. Редактори мають розуміти, що може бути складно відрізнити автора, який створює текст (частину тексту) за допомогою штучного інтелекту, а потім редагує його, і написання початкової чернетки тексту та подальшого

його редагування за допомогою штучного інтелекту. Для отримання корисного огляду політики видавців, що пов'язана з цією проблемою, перегляньте цей допис у [Scholarly Kitchen](#) (зібраний навесні 2024 р.).

- **Інші дослідницькі види використання:** Ми наполегливо рекомендуємо розкривати будь-яке використання штучного інтелекту, навіть те, що не описано у наведених вище розділах. Таке використання має бути розкрито у відповідному розділі (зокрема, "Подяки", "Методи" або розділі-[декларації про використання ШІ](#)). Наприклад, автори можуть використовувати інструменти штучного інтелекту для самоперевірки з метою дотримання рекомендацій щодо звітності про дослідження, зображення, код або цілісність даних.
- **Рецензування:** Ми наполегливо рекомендуємо вказати, чи дозволено рецензентам використовувати інструменти штучного інтелекту під час здійснення рецензування, а також розмежувати використання штучного інтелекту для редагування мови чи стилю письмових коментарів рецензента та створення ШІ коментарів для рецензії. Крім того, журнали мають вказати, чи використовуватимуть вони будь-які інструменти, які перевірятимуть, чи частина (частини) огляду була написана штучним інтелектом, яким чином буде здійснено такий контроль, які потенційні наслідки цих висновків, а також що автори мають робити у випадках, за яких вони підозрюють використання ШІ для цих цілей (зокрема, перегляньте випадок автора, який висловив [занепокоєння](#) щодо рецензійних звітів, написаних ШІ, та обговорення [COPE Artificial intelligence \(AI\) in decision making](#)). Будь-яка політика рецензування з використанням штучного

інтелекту має бути висвітлена в електронних листах із запрошенням до рецензування та на платформі онлайн-подання. Ми знаємо, що кілька журналів, видавців і фінансових агенцій заборонили використання інструментів штучного інтелекту рецензентами (зокрема, [Royal Society, National Institutes of Health, Elsevier](#)) через потенційний ризик упередженості, порушення конфіденційності та їх недоведеної точності, ефективності й надійності. Однак такі заборони важко реалізувати, адже незрозуміло, якими будуть наслідки їх дотримання, якщо такі загалом будуть. Додаткові зауваження щодо використання штучного інтелекту під час експертної оцінки див. [тут](#).

- **Редакційна робота:** Ми наполегливо рекомендуємо, щоб будь-яке використання штучного інтелекту редактором або редакційним персоналом було розкрито на веб-сайті журналу та в спілкуванні з авторами та рецензентами, включно з використанням будь-яких інструментів перевірки, які визначають, чи рукописи (частини рукописів) або рецензійні звіти були створені або відредаговані ШІ. Ми також рекомендуємо редакторам, журналам і видавцям розглянути можливість декларування будь-яких перевірок, які виконує штучний інтелект за допомогою [фактологічних міток публікації](#). Нарешті, політика журналу щодо штучного інтелекту має містити інформацію про те, як сторонам слід висловлювати занепокоєння стосовно можливого порушення політики щодо штучного інтелекту, наслідки, з якими може зіткнутися будь-яка сторона у разі порушення, і можливі способи оскарження рішень журналу щодо цих політик.

Приклади політик ШІ (в алфавітному порядку):

Видавці: [Elsevier](#), [Springer-Nature](#), [Taylor-Francis](#), [Wiley](#)

Асоціації: [ICMJE](#), [WAME](#)

Журнали: [PLOS ONE](#)

Рекомендації для авторів:

- **Перевірте політику журналу чи видавництва щодо використання ШІ.**
- **Декларуйте будь-яке використання штучного інтелекту під час створення, редагування та виправлення рукопису (зокрема, під час створення спростувань рецензії).**

Перш, ніж подавати рукопис, ми наполегливо рекомендуємо авторам ознайомитися з політикою журналу чи видавництва щодо використання штучного інтелекту в науковому спілкуванні (зокрема, перевіривши веб-сайт журналу або безпосередньо зв'язавшись із журналом). Якщо в журналі немає політики щодо штучного інтелекту, або якщо ця політика не охоплює певні аспекти використання штучного інтелекту зацікавленою стороною, ми переконливо рекомендуємо авторам перевірити та дотримуватися рекомендацій [EASE Рекомендації щодо використання ШІ в науковій комунікації](#) щодо способів декларування використання штучного інтелекту та застосування його під час рецензування. Якщо політика журналу не узгоджується з використанням штучного інтелекту авторами, ми рекомендуємо авторам не вводити журнал в оману, а краще зв'язатися з журналом і попросити пояснення чи обґрунтувати винятки, або розглядати інший журнал для своєї роботи. Автори мають знати, що журнали або їхні

співавтори можуть використовувати інструменти, які визначають, чи були частини рукопису створені або відредаговані за допомогою інструменту ШІ. Для самоперевірки автори також можуть розглянути можливість використання таких інструментів.

Якщо автори підозрюють порушення політики журналу щодо штучного інтелекту, або що рецензійні звіти чи коментарі редактора були створені штучним інтелектом, ми радимо авторам зв'язатися з редактором із чітким описом цієї підозри. Автори також можуть розглянути можливість запуску коментарів через інструменти, які виявляють участь ШІ, і додати звіти про такі інструменти до свого повідомлення як можливий доказ використання ШІ (див. приклад дослідника, який висловив занепокоєння щодо отримання письмових звітів ШІ, а також обговорення COPE документа про штучний інтелект (ШІ) у прийнятті рішень). Якщо подальші контакти авторів із редактором і редакцією не привертають уваги, ми радимо авторам зв'язатися з видавцем журналу чи спільнотою, надавши копію свого попереднього повідомлення до редактора та редакції, або, якщо таких немає, зв'язатися з Комітетом з етики публікацій (COPE) або STM Integrity Hub.

Рекомендації для рецензентів:

- **Перевірте політику журналу чи видавництва щодо використання ШІ.**
- **Декларуйте будь-яке використання ШІ під час створення та редагування рецензії.**

Розглядаючи запрошення на рецензування від журналу, рецензенти мають перевірити політику журналу або видавця щодо використання ШІ в рецензуванні (зокрема,

перевіривши веб-сайт журналу та електронний лист із запрошенням на рецензування). Якщо в журналі немає політики щодо штучного інтелекту, або якщо ця політика не охоплює певні аспекти використання штучного інтелекту зацікавленою стороною, ми наполегливо рекомендуємо рецензентам перевірити та дотримуватися рекомендацій EASE щодо декларування використання ШІ та застосування під час рецензування ([Рекомендації EASE щодо способів декларування використання штучного інтелекту та застосовування його під час рецензування](#)). Якщо політика журналу не узгоджується з використанням ШІ рецензентом, ми рекомендуємо рецензентам не вводити журнал в оману, а краще зв'язатися з журналом і попросити пояснення чи обґрунтувати винятки, або подумати про відхилення запрошення на рецензування. Рецензенти мають знати, що журнали або автори можуть перевіряти їхні рецензійні звіти за допомогою інструментів, які визначають, чи були частини цього звіту створені або відредаговані ШІ. Рецензенти також можуть розглянути можливість використання таких інструментів як засіб самоперевірки.

Якщо рецензенти підозрюють порушення політики журналу щодо штучного інтелекту, або що рукопис чи коментарі іншого рецензента були згенеровані інструментом штучного інтелекту, ми рекомендуємо рецензентам зв'язатися з редактором із чітким описом своїх [підозр](#). Рецензенти можуть також розглянути можливість запуску цих результатів за допомогою інструментів, які виявляють використання ШІ, і додати звіти про такі інструменти до своїх повідомлень як можливі докази використання ШІ (див. зокрема, занепокоєння дослідника щодо отримання письмових звітів ШІ, а також обговорення COPE [документа про штучний інтелект \(ШІ\) у прийнятті рішень](#)). Якщо рецензенти не привернули уваги до видавця журналу чи

спільноти, надіславши копію свого повідомлення до редактора чи редакції, або, якщо їх немає, вони можуть звернутись до Комітету з публікаційної етики (COPE – [Committee on Publication Ethics](#)) або [STM Integrity Hub](#).

Переклад українською мовою:

Ірина ІЗАРОВА,
*голова Українського регіонального відділення
Європейської асоціації наукових редакторів*

Юлія ГАРТМАН,
*членкиня Українського регіонального відділення
Європейської асоціації наукових редакторів*

Редагування:
Ганна НОВІКОВА,
*директорка Видавничо-поліграфічного центру
“Київський університет”*

Лілія ГАРТМАН,
Центр досліджень східно-європейського права